

Gregorius Nyssenus

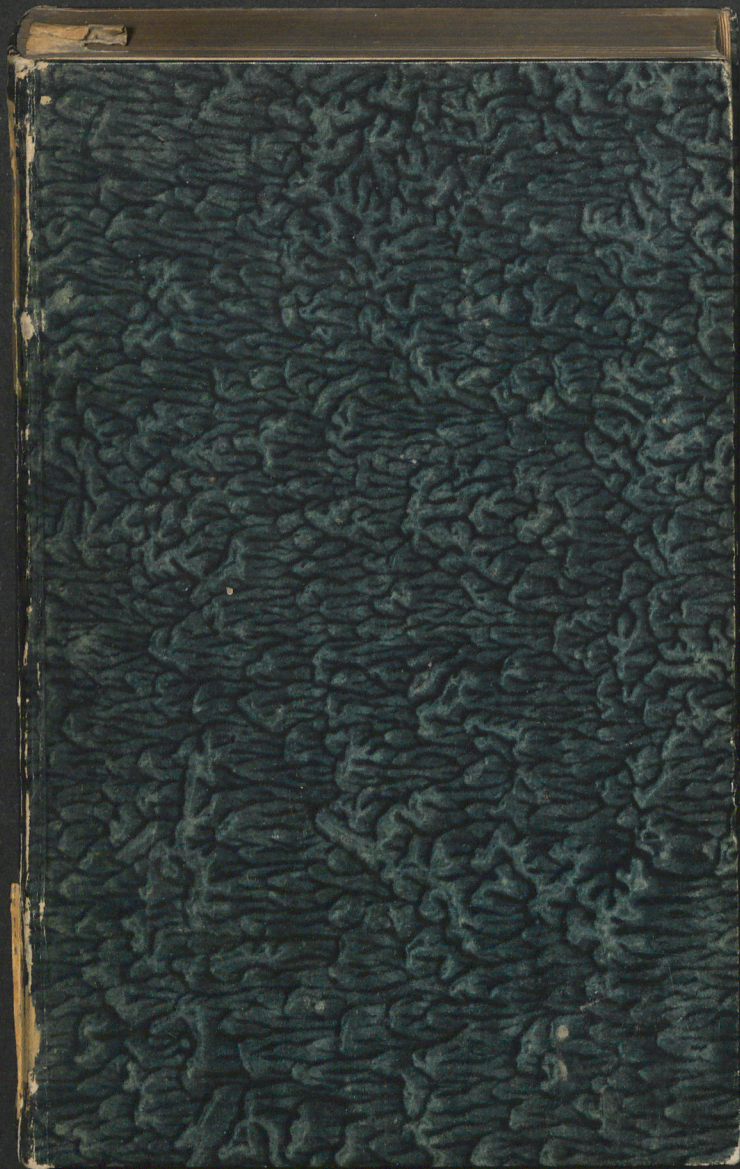
**SENTENTIA || GREGORII NYSSENI || <BASILII MAGNI FRATRIS> || de corpore filij
Dei ... IE=||SV CHRISTI resuscitato et glo=||rificato, at#[que] de eiusdem
Maie=||state et Seßione ad dexte=ram Dei.|| Adiecta sunt testimonia eiusdem
Nyßeni ... || Omnia quidem ex praedicti Nysseni ope=||ribus ... collecta per ||
HERMANNVM HAMELMANNVM || Theologiae Licentiatum.||**

Rostock: Möllemann, Stephan, 1576

<http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn1735485543>

Druck Freier Zugang

Universitäts
Bibliothek
Rostock

http://purl.uni-rostock.de/rostdok/ppn1735485543/phys_0001

F.e-3063^{1.2.}

1. VD 16 G 3104
2. C 5169

Handwritten text, possibly a signature or date, located in the bottom right corner of the page.

SENTENTIA
GREGORII NYSSENI
(BASILII MAGNI FRATRIS)
de Corpore filij Dei domini nostri IESU
CHRISTI resuscitato & glo-
rificato, atq; de eiusdem Maie-
state & Sessione ad dexte-
ram Dei.

*Adiecta sunt testimonia eiusdem Nysseni de
conditione corporum in vita aeterna.*

Postremo.

*Subijcitur eiusdem assertio de utroq; Sacra-
mento, Baptismi & Eucharistiae.*

Cum breui singulorum declaratione sub fis-
nem cuiusq; Tractatus apposita.

Omnia quidem ex praedicti Nysseni ope-
ribus & scriptis collecta per

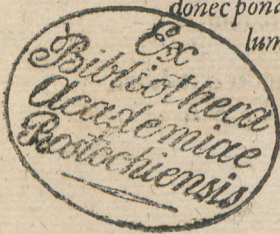
HERMANNVM HAMELMANNVM
Theologiae Licentiatum.

Rostochij Stephanus Mylander excudebat.
Anno M. D. LXXVI.

Je - 3063 - 1.

GREGORIVS NYSSE-
nus Episcopus, in Testimonijs veteris
testamenti contra Iudæos adductis
& explicatis, de assumptione
siue ascensione Christi,
sic ait:

David ait: Ascendit Deus in iubilo, &
Dominus in voce tubæ. Quod autem hoc de ser-
uatore nostro dictum sit, Daniel testatur: Con-
siderabam, inquit, & ecce sella posita erant; &
antiquus dierum sedebat. Et post nonnulla: Et
ecce cum nubibus cœli sicut filius hominis ascen-
dens, & usq; ad antiquum dierum peruenit &
adductus est. Ei datus est honor, & princi-
patus, & regnum, & omnes populi, tribus &
lingue seruient ei: potestas eius, potestas æterna,
quæ non præteribit, & regnum eius non la-
befactabitur neq; peribit. Dixit Domi-
nus Domino meo, sede à dextris meis,
donec ponam inimicos tuos scabel-
lum pedum tuorum.

MAGNIFICIS VIRIS,
SAPIENTIA, DOCTRINA ET PIE
tate præstantissimis D. Otthoni Bellinckhouio I. V. Do
ctori & Consuli, D. Henrico à Berth Senatori, &
D. Bernhardo Heßhusio Senatori, & alijs syn
ceris veritatis assertoribus, contra Sacramen
tiorum virus, in urbe Cliuorum VVe
salia &c. suis dominis & pas
tronis colendis.

HERMANNVS HAMELMANNVS
L. salutem in Christo dicit.

ET si vestram quoque urbem præoccupare ince
perant illi, qui à doctrina & sententia Caluis
ni, Bullingeri, Martyris & Bezæ, de Sacramento
Altaris, & de Maiestate Christi hominis, pendere
videbantur, & ita quidem, vt etiam aliquando vos
omnes, viri Magnifici, prudentissimi & integerr
mi, & alios quosdam (quorum nonnulli in Christo
quiescunt, nonnulli adhuc supersunt in Domino) è
Senatu propterea sine dubio turbarent uno quodam
tempore, quod censerent & scirent, vos esse ingenuos
& synceros diuini illius Lutheri (quem tu Henrice
Berthi, cum tuo cognato viro humanissimo & clas
sissimo Doctore Medico, Iohanne Berthio, patro
no meo optimo, in Ecclesiæ & Schola VViteber
geni docentem & prælegentem, per aliquot annos
audiuisti) discipulos, & ab istorum prædictorum
hominum opinione alienos cognoscerent: tamen
nunc eò rem deductam esse & gaudemus & prædic
amus,

A 2

camus,

camus, ut ad Senatorium ordinem & dignitatem
reuocati sitis, & cum laude pristinum Magistratus
locum, atq; priorem præsentia sedem recuperas
ueritis, non aliter atq; olim Demosthenes & Cicero
ex exilio ad gubernationem Reip. magno omnium
ordinum studio reuocati fuerunt. Vnde non obs
cure apparet, suam adhuc ibi Ecclesiam inter
Schuernereros habiturum Christum, nostrum Res
gem gloriae, & in humanitate ad sedem paternæ
maiestatis exaltatum, & aliquos sibi sanctos seruas
re in media impietate. Vt igitur vobis, tanq;
viris grauisimis, pietate & doctrina, atq; virtutib;
bus eximis, recuperationem pristini honoris, & sis
militar Reip. ibidem vestrae, vestram, hoc est, viros
rum tam piorum gubernationem gratularer, & anis
mo vicinus, de perdita drachma & iam recuperata,
congaulderem uobiscum, volui hoc nostrum scrip
tum ad uos mittere. Deinde, ut hac ratione meam
erga V. Excell. obseruantiam declararem. Ters
tio, ut etiam apud uos de Sacramentariorum abs
surdis dogmatibus aliquid commentarer.

Beza qui hoc tempore primus & præcipuus
est Sacramentariorum, vir alioqui doctissimus &
subtilissimus, edidit nuper scriptum aliquod, in
quo fatetur, multa hyperphysica dici de corpore
Christi, & Christum secundum carnem accepisse
omnem potestatem in cælo & in terra, item gloria
inenarrabili super omnes res conditas ornatum esse,
& super omnes res creatas naturam humanam uers
bo unitam, esse euectam, & quatenus homo est,
Christum quicquid uelit posse, & ipsam Christi
carnem ad dexteram Dei patris euectam, & omnis
bus, sola Deitate excepta, dominari, & omnia crea
ta Chris

ta Christi hominis oculis patere & presentia esse,
 multaque alia de Christi corpore glorificato refert.
 Et tamen rursus multa ibidem absurda profert &
 habet, utpote, Christi corpus usque ad diem iudicii
 tam à nobis remotum esse, atque eum cælum à terra:
 item, dicere humanæ in Christo naturæ aliquid das-
 tum esse à Christo, merum & manifestum esse Nesto-
 rianismum. Christum secundum carnem non
 clauso matris utero natum, non clauso sepulchro
 resurrexisse, non clausis ianuis ad discipulos intrasse.
 Christi carnem extra Deitatem esse, & humanam
 Christi naturam non minus extra Trinitatem
 esse, atque quasilibet res alias creatas. Postremo dis-
 cit, carnem Christi, quantumvis seorsim non consi-
 deratam, nec extra λόγον, una patria simul cum λόγο
 non adorandam, nec hominem cum Deo, vel hu-
 manitatem ipsam in Deitate adorandam, sed λόγον
 carni inseparabiliter & hypostaticè unitum adorari
 solum dicit.

Interim, ut ad reliqua omnia taceam, & nihil
 nunc dicam de eo, quod sibi contrarius in multis
 dictis videatur, dum multa concedat de Christo ho-
 mine dici, & interim eum ex necessitate loco astrin-
 gat: tamen tantum hanc posteriorem sententiam &
 opinionem illius Bezae Vezelii aliquantulum pro-
 lixius expendam, ut appareat, quò ruat, quò labant,
 & in quos demum errores Sacramentarij incidant
 suis miris effugijs & glossis vanis. Quis unquam
 Christianorum negavit, Magos Christum etiam in
 carne adorasse? Quis negat, Canaanam & illos
 Leprosos non invocasse filium Davidis? filius enim
 David secundum carnem Christus est, Roman: 1.
An non Christo secundum hominem nomen supra

omnia nomina datum est, Philip. 2. vt testantur omnes fere Patres? Cur igitur non Christo homini flecterentur omnia genua, nō minus terrestria quam cœlestia & inferalia? An non Christus profectus in cœlum est secundum humanitatem, subiectis sibi Angelis & potestatibus, 1. Petri 3? An non ipsum Christum hominem, qui excellentius præ ipsis nomen sortitus est, Angeli adorant Hebræ: 1? Hinc ait super illum locum Primasius discipulus Augustini: Tunc adorarunt eum Angeli, quando natiuitatem illius annunciauerunt, & quando illo esuriente accesserunt & ministrabant ei, siue quando sepulchrum eius custodierunt, quotidie quoq; adorant eum, quia visioni eius obtemperant. Et Oecumenius ait: Adorent eum Angeli, id est, filium cum carne adorent.

Nec est quod hic Beza dicat: Non licet in creaturam credere, nec vllam creaturam venerari & adorare. In Christum hominem credere, eumq; adorare, est in creaturam credere & eam venerari. Ergo non est licitum. Et mox mutilatim adducit Beza Cyrilli testimonia pro hoc suo argumento. Maior potest concedi, si de sola et nuda puraq; creatura intelligatur. Sed hoc de Christo non potest dici. Nam Christus homo seu caro Christi, nuda & pura creatura non est, sed diuinitatem in se habitantem, & in se & per se, vt ita dicam, permeantem & immanentem habet. Ideo Christus homo, & caro Christi adoratur illa quidem, & in eam creditur, non quatenus caro aut creatura est, sed, vt Cyrillus ait, in defensione octauæ anathematismi, quatenus est Domini & Dei caro, & quatenus diuinitati arctissima & indiuidia vnione coniuncta est & consubstantiata,

pulata, & ex ea & verbo vna hypotafis constituta.
Hinc apparet quoq; Minorem esse falsam. Nam
quis non vitiose colligentem reprehendat: Carbo
ignitus & ardens incendit. Non est igitur lignum
carbo? Quis enim non agnoscit incendere carbonem,
non quidem propria, sed insiti sibi & immā-
nentis ignis virtute. Hinc ait Damascenus lib. 3.
Ortho. fidei cap. 8. Adoratur caro Christi in vna
hypostasi. Item: Non autem vt nudam carnem
adoramus, sed vnitam Deitati, in vnam hypostasim
Dei verbi duabus redactis naturis. Timeo carbonem
tangere propter ligno copulatum ignem:
adoro Christi Dei mei simul vtranque naturam,
propter carni vnitam Deitatem. Non enim quar-
tam appono personam in trinitate, sed vnam per-
sonam confiteor verbi & carnis eius. Idem in li-
bro de duabus in Christo voluntatibus. Vt gladius
igne micans, postq; ignem & flammam recep-
pit, vnus etiam est, sic Christus vnus est & vna
persona post incarnationem. Et quemadmodum
gladium flammeum non audeo attingere, non pro-
pter ferri naturam, sed propter ignis naturam qui
coniunctus est, sic filium Dei verbum carni con-
iunctum adoro, & veneror vna carnem, non pro-
pter carnis naturam, sed propter Dei verbum quod
ei coniunctum est.

Interim vt vitium illationis magis fiat conspi-
cuum, nequit homo esse mediator Dei & hominū.
Et tamen Paulus ait, hominem Iesum Christum
esse talem mediatorem. Ideo non erit homo Chris-
tus, contra apertam scripturam? At interea verus
mediator est Iesus Christus, atque idem homo tam-
en, non autem homo tantum, sed et Deus. Quas

re vtriusq; naturæ gratia mediatoris siue intercessoris illi munus conuenit. Nomen enim intercessoris, vt in Theodoreti dialogis extat, humanitatem & diuinitatem significat. Augustinus ait homilia 14. in Iohan. Dicunt hærenici, filium non natura esse Deum sed creatum, quibus respondendum est, quia si filius non est Deus natura, sed creatura, nec colendus omnino, nec vt Deus adorandus: Sed illi ad hoc dicent. Quid est quod carnem eius, quam creaturam esse non negas, simul cum diuinitate adoras, & ei non minus quam diuinitati deseruis? Ego Dominicam carnem, imo perfectam in Christo humanitatem ideo adoro, quia à diuinitate suscepta & deitati vnita est etc. videantur ibi reliqua.

Si hinc vellet Beza vel alius inferre, hoc pacto creaturam adorari, quum Christus homo sit creatura: Respondeo, Carbo ignitus est incontrectabilis. Carbo ignitus est lignum. Igitur lignum est incontrectabile. Simile est argumentum. Interim non carbo qua lignum est, contrectari nequit, sed qua conceptum intra se ignem continet. Vt enim est & dicitur caro Christi viuifica, vt eius sanguis dicitur purificare corda nostra, & abluere omnia peccata nostra, vt eius mors dicitur vita nostra esse, hac ratione & caro Christi est adorabilis. Ita videmus, quò multi hominum ex petulanti contumacitatis & contradicendi libidine non ferantur. Verum de plerisque Bezæ opinionibus obseruandis, pauca annotaui & monui in hoc tractatu, quem in vsum Ecclesiæ ex doctissimi Nysseni, qui fuit frater Basilij magni, scriptis colligi.

Cum vero hanc Gregorij Nysseni, & multorum reliquorum Patrum eruditissimorum prioris Eccles

Ecclesiæ sententiam, plane congruere cum doctrina
diuini illius Lutheri, certissime existimem, & hanc
de glorificati corporis Christi exaltatione, gloria,
statu, & conditione, tam in sacris literis, quam in
scriptis Patrum atq; D. Lutheri expressam obserue-
mus assertionem, volui vobis vt viris amplis. & in-
tegerimis, atq; adeo veritatis serio amantibus, hæc
dicta cum nostris Scholijs, & reliqua quæ his ad-
iuncta sunt, dedicare & transmittere, primo, vt V.
Excell. in pio proposito confirmetur, deinde, ut & Ec-
clesia & aliqui pij erudiantur, quomodo ab erudita
antiquitate & potissimorum Patrum scriptis, & a
sententia D. Lutheri perspicua discedant Sacramen-
tarij, & noua inaudita, obscura & abstrusa dogma-
ta de Christo fingant. Sint interim apud vos & alijs
ibi, qui dicant: Omnium Patrum scripta, omnes
confessiones, & omnia compendia esse abijcienda,
& vnicum verbum Dei docendum. Eatenus isti
tria Symbola, & Confessionem Augustanam cum
omnium Patrum scriptis, & ipsum Symbolum A-
postolicum (quod in nonnullis q; Heidelbergens-
ses Theologi carpunt) abijciant, vt iterum confu-
sum chaos, sicut Monasterij (vbi sic quoq; Roth-
mannus docuit) factum est, fiat & omnia corruant.

Ego interim oro V. Excell. pietatem, zelum
& integritatem, vt in veritate contra dubitantes,
fluctuantes in fide, & nutantes in conscientia Sa-
cramentarios, perstare immoti dignemini. Filius
Dei vos omnes atq; alios sinceros veræ doctrinæ
confessores in veteri Cluorum VVesalia sem-
per suo Spiritu sancto regat & gubere-
net, Amen. Ex Oldenburgo, Cas-
lendis Martij, Anno 1576.

A 5

SENTEN

SENTENTIA GRE-
gorij Nysseni de corpore Christi
resuscitato & glorificato, deq;
eius Maestate & Sessione
ad dexteram Dei.

Oratione 2. de Resurrectione Christi.

QVVM Angelus lapidem reuoluisset, reperit
resurrexisse Dominum: sepulchro quod sigillis
confirmatum fuerat, ac presidio militum custodiebatur,
sicut Deum decebat, clauso relicto, quemadmodum claus-
sis quoq; ianuis penetrans in domicilium ad discipulos
accessit. Quare etiam dicebat: Non est hic sed surre-
xit, significans (Angelus) ante suum aduentum admiras-
biliter accidisse resurrectionem seruatoris, quam ut
Deus propria virtute exequens, in ijs, quæ disposita
ac destinata erant, peragendis, nullum Angelorum auxi-
lium desiderauit. Nisi enim hoc ita esset, dixisset: Ecce
resurgit, significans id quod statim fieret, sed quoniam
ante factum erat, preterito tempore utens, dixit: Non
est hic sed surrexit. Angelus primus resurrectionis an-
nunciatricem vocem rupit, nudam designans ac Maies-
tatis plenissimam, Deoq; maximè conuenientem eius qui
surrexerat, potestatem, clamabat: Non est hic sed sur-
rexit.

Et mox.

Quod

Quod nudus Iesus absq; linteaminibus resurrexit, significat eum nequaquam posthac cibi potusue, aut indumentorum gestaminis atq; operimenti egentem, in carne cognitum iri. Etsi id, quod decretum, dispositum ac destinatum erat, exequens & administrans, sponte sua se his rebus subiecit.

Et mox. Tunc cum accessissent & adorassent eum, quibusdam ambigentibus, cum autoritate plena Maiestatis diuinæ dixit: Data est mihi omnis potestas in cœlo & in terra. Nam quæ naturaliter habebat tanquam Deus, hæc dicitur accipere tanquam homo, certo consilio factus. Quamobrem etiam dicebat: Glorifica me pater apud teipsum gloria, quam habebam anteq̃ mundus esset, apud te. Nisi enim hanc propriam haberet ut Deus, fieri non posset, ut eam tanquam alienam acciperet, Deo & patre per Prophetam dicente: Gloriam meo alteri non dabo. Ac deinceps adiungit verba, quibus totum orbem terrarum habitatum captuari, & quasi irretituri erant, & in quibus consistit uniuersum mysterium pietatis. Euntes enim, inquit, docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine patris & filij & spiritus sancti, docentes eos seruare omnia, quæ ego precepi vobis. Ac deinceps adijcit ea, quibus finem horum verborum & euentum spondet. Et ecce ego sum vobiscum usq; ad consummationem seculi.

Idem oratione 1, de Resurrectione Christi.

Angelus

Angelus tunc indumentis fulguris in modum resplendens, reuoluit lapidem monumenti, & mulieres ostendente die splendorem, tunc resurrectionem quæ facta erat, uisunt.

Ibidem.

Ab Esaiâ edoctus es de inupta Christi matre, de carente patre, de parturitione doloris experte, de partu non inquinato, sic dicente Propheta: Ecce uirgo in utero concipiet & pariet filium, & uocabunt nomen eius Emanuel, quod est, nobiscum Deus. Quod autem parturitiô fuerit absq; dolore, primum quidem ipsa te uerisimilitudo doceat. Quandoquidem enim omnis uoluptas coniunctum habet dolorem, omnino necesse est in ijs quæ coniunctum considerantur, non extante uno, nec alterum quidem esse. Vbi enim uoluptas partum illum non antecessit, nec dolor quidem subsequutus est. Deinde quoq; prophetae dictio sermonem confirmat, ita se habens: Priusquam uenisset, dolorem parturitionis suæ effugit, & peperit masculum. Aut quemadmodum alius interpretum dicit: Priusquam laboraret ex doloribus partus, peperit. Ex hac, inquit, uirgine matre puer natus est nobis, & filius datus est nobis, cuius imperium fuit super humeros eius, & uocatur nomen eius magni consilij nuncius. Et cætera.

Ibidem dicitur caro Christi Deifera. Item: Deus per sui infusionem & contemperationem, totum hominem (Christum) transformauit in diuinam naturam.

Idem in oratione de S. Stephano.

Christia

Christimachi, id est, Christi hostes aiunt, inferiorem unigeniti dignitatem per hæc significari. Nam per hoc quod assistat ad dexteram Patris, demonstrare conantur eum subditum esse Patris potestati. Quid enim Paulus? dicam ad eos. Quid item ante illum etiam propheta David, ambo per doctrinam sancti Spiritus, unigeniti gloriam exponentes: Nam & David ait: Dixit Dominus Domino meo, sede à dextris meis. Et Apostolus in dextera solij Dei federe Dominum dicit. Si igitur statio diminutionis, sessio prorsus eiusdem sortis, conditionis & honoris signum est: aut igitur augusta ac diuina reiiciant testimonia, per quæ sublimitas dextere significatur, aut aliter illud sumatur.

Et mox. Verum id non, quod in corporibus verborum significatio ostendit, hoc etiam in incorporea natura fas est existimare. Nam in homine quidem Sessio natibus corporis positionem designat, ne semper contentio genuum ac poplitem, in sese corporis pondus sustinens, laboret, & contra statio arduum & erectum super genua hominem significat, non in natibus sedendo quiescentem. In suprema autem & eccellente natura, ab huiusmodi intellectibus, & sessio & statio vacua atque aliena est, utraq; pariter ab ea, quam expeditum atque in promptu est intelligere, significatione separata. Neque enim in poplitibus stationem eius, quod incorporeum est, neque in natibus sessionem eius, quod expers figure est, accipiemus: sed per utramque vocem, id quod in omni bono sta.

bono stabile est, & in omni bono immutabile est, pie
intelligimus.

Gelasius Papa citat ex quodam scripto
Gregorij Nysseni contra Eunoz
mium, hæc verba.

Dextera Dei exaltatus. Quis ergo exaltatus est?
Humilis an excelsus? Quid autem humile nisi quod hu
manum? Quid vero aliud præter diuinitatem excelsum
est? Sed Deus exaltari non indiget, cum sit excelsus.
Humanitatem igitur Apostolus exaltatam dicit: exaltata
vero est, & quod Dominus & Christus facta est. Non
ergo ante secula essentiam Domini in eo quod ait, fecit,
designat Apostolus, sed humilis transitionem ad excel
lentiam, quæ per dexteram Dei facta est. Declarat enim
& per hoc verbum pietatis Sacramentum, qui etiam
dixit, quod dextera Dei exaltatus est, rectissime reuelas
uit dispensationem ineffabilem Sacramenti, quia dextera
Dei creatrix omnium existentium, quæ est Dominus,
per quam omnia facta sunt, & sine qua factorum consis
tit nihil, ipsa unitum sibi hominem euexit per unitatem
ad propriam celsitudinem.

Ibidem de visione Stephani.

Stephanus quidem naturam egressus, etiam ante
quam corpore excessisset, puris oculis cœlestes sibi por
tas apertas videt, & id quod intra adyta apparebat,
quum ipsam diuinam gloriam, tum gloriæ splendorem
conspicatur. Ac paternæ quidem gloriæ nulla describitur
oratione

oratione figura : Splendor vero Christi in ea, qua ab hominibus visus erat forma, ab athleta conspicitur, sic apparens, ut humana capere poterat natura. Atq; hic quidem extra naturam humanam constitutus, & in Angelicum decorem transformatus, ut ipsis etiam nefarijs homicidis miraculo esset, in Angelicam dignitatem forma faciei mutata, quum vidit effugientia aspectum, tum eam, quæ sibi apparebat gratiam, sublato clamore significauit.

Idem lib. 2. Philosophiæ de Anima cap. 12.

Deus enim verbum, nunquam à communionem ulla quæ est ad corpus & animam alteratur, neq; particeps est illorum imperfectionis, sed tradens eis suæ Diuinitatis virtutem, manet idem quod erat & ante unionem.

Sequitur declaratio priorum dictorum.

Beza dicit non affirmari à veteribus, quod Christus clauso monumento resurrexerit, neq; hoc necessario ex resurrectionis historia colligi. Sed contrarium ostendit Nyssenus, quemadmodum & Chrysostomus homilia 90. in Mattheum, idem ex textu Matthæi conatur probare. Idem dicit Augustinus sermone 138. Et idem dicit Theophylactus super 28. cap. Matthæi. Et super idem caput Matthæi in suis commentarijs cap. 68. Quemadmodum natus est seruat integris claustris virginis, ita quoq; resurrexit seruat integris monumenti signaculis.

Zwin.

Zwingliani ex eo colligunt, quod dicitur: Non est hic, surrexit. Item, in Galileam abiit, ibi eum ut debitis, Christum in loco esse. Sed veluti non nudus apparuit, & veluti coram ipsis edit & bibit, ita dispensationis causa fecit, ut se ita accommodaret inbecillitati Apostolorum, sicut inquit Nyssenus, & quoq; sepius Cyrillus. Quod inquit Nyssenus: Christum quæ naturaliter habuit ut Deus, accepisse ut hominem, certo consilio factum: hæc aliquoties asseruntur à Theodoro, & sæpe quoq; ab Athanasio, qui inquit in tractatu de Arcana & Catholica Confessione. Ita in se ipse, quam assumpsit, glorificabat naturam, ut humana caro atq; natura diuinam profecerit in gloriam, ita ut omnem potestatem in cælo & in terra habeat, quam antequam à verbo assumeretur, non habebat. Theodoretus in cap. de Antichristo: Verbum incarnatum non particularem gratiam contulit assumptæ nature, sed totam plenitudinem diuinitatis complacuit habitare in ipso. Epiphanius contra Arium. Caro à Maria & ex nostro genere existens, transfigurabatur in gloriam, acquirens gloriam Deitatis, honorem, perfectionem & gloriam cælestem, quam caro non habuit à principio, sed accepit cōiunctione Dei verbi.

Quod Nyssenus ait: Christum non nudum apparuisse, ad hoc alludit dictum Cyrilli: Quamuis tempus iam esset, in quo ineffabili gloria corpus suum apparere deberet, apparuit tamen per dispensationem, quale prius erat.

prius erat, ne aliud corpus esse videretur, quam quod de ligno pependit.

Nyßenus ait: Christum clausis quoq; ianuis ad discipulos per parietem pertransijße? Hoc ait Beza in textu varias admittere interpretationes. Interim Iustinus, Epiphanius, Ambrosius, Chrysostomus, Hieronymus, Augustinus, Cyrillus, Theodoretus, Fulgentius, Leo Papa, Gregorius, Beda, Theophylactus, Euthymius, Nicephorus Callistus, Bernhardus & Zmaragdus hoc cum Nyßeno expressè ex apertis textus verbis concludunt, & demonstrant, vere per clausas ianuas pertransijße Christum corpore suo, etsi hoc Beza millies neget. Nyßenus ait & rationibus probat, Mariam absq; dolore peperisse. Id quidem autoritate Hieronymi conatur euertere Beza, cum tamen ipse non suscipiat pro veris, quæ ibi tractat Hieronymus in Epistola ad Eustochium. Interim cum Nyßeno sunt eiusdem sententiæ Theodoretus, Augustinus, Fulgentius, Maximinus Taurinensis, Gregorius Papa, Sedulius poëta, Proclus Episcopus Cyzirenus, Theophylactus, Haymo, Euthymius, Zmaragdus, & alij quidam ex Scholasticis.

Quæ refert de dextera Dei, licet negare non possit Beza, tamen ratione corporis dicit Christum oportere esse in loco. Sed contra Bezam, Christum hominem collocant ad dexteram Maiestatis Dei, & in throno Patris, plerumq; Ecclesiæ Doctores omnes, ut Iustinus, Athanasius, Basiliius, Ambrosius, Hieronymus, Primasius.

B

Grego

Gregorius, Theodoretus, Chrysostomus, Damascenus,
Nicephorus Callistus, Sedulius, Scotus, Haymo, Ansel-
mus, Bernhardus. His accedit Leo papa, qui scribens
Leoni Augusto, dicit, Christum cum corpore suo asidere
Deo patri in gloria. Idem ait sermone 2. de Ascensione.
Humilitatem nature nostre in Christo super omnia exal-
tatum, usq; ad solium paternum. Non aliter loquitur
quoq; de dextera Dei & Sessione Christi secundum hu-
manitatem, Cyrillus lib. 9. cap. 20. & lib. 11. cap. 17.
super Ioannem. Item tomo ultimo, lib. de incarnatione
unigeniti cap. 11. Et inter cetera ait, Ascendit cum care-
ne in gloriam Deitatis. Item Vigilius dicit lib. 4. Chris-
tum secundum carnem sedere in dextera magnificentie
sui patris. Et Primasius idem dicit super 1. cap. ad Hes-
breos: Vnum iam est inquit, cum Deo in gloria, homo
assumptus à verbo, & habitat in plenitudine paterne
maiestatis, & super omnia exaltatus est. Idem in cap. 7.
ad Hebreos: Christus excelsior cælis factus est, quando
quadragesimo die admirandæ suæ Resurrectionis, super
omnes cælos, & super omnes ordines cælestium spiri-
tuum eleuatus est, ad confessum paterne Maiestatis, ubi
nunc sedet in plenitudine honoris & glorie. Idem dicit
Ambrosius super 4. cap. ad Ephesios. Simili modo ex-
tollentur supra cælos futuri cum Christo, sicut ipse dicit:
Pater, volo ut ubi ego fuero, & hi mecum sint, ut via
deant gloriam meam. Hoc propter incarnationem filij
Dei, ut etiam homo factus, super omnes cælos esse di-
catur,

eatur, & super cunctam creaturam sedens ad dexteram
Dei.

Interim Beza excludit Christum ex Trinitate, &
ex maiestate throni diuini, ac Sessione paterni solij, atq;
eum ad certum caeli locum ac partem astringit. Contra
Origines, Athanasius, Basiliius, Nyssenus, Eusebius,
Nazianzenus, Epiphanius & Theodoretus aiunt deifis
catam esse carnem Christi. Et sunt haec Nazianzeni ver-
ba ad Clidonium. Vbi est corpus, si non cum eo qui illud
assumpsit? Item in oratione de Paschate. Caro Christi
in Deitatis consortium assumpta. Esichius in 3. lib.
Moysis in cap. 8. Nec Christi diuinitas post unionem
ab humanitate diuiditur. Idem ibidem super 5. cap. Vna
est Deitas, sed tres habet mensuras, id est, tres personas
perfectas, & tot subsistentias, ut manifestum sit non nos
peccare, eius partem carnem Domini dicentes, propter
inseparabilem cum ea incarnati verbi unitatem. Quare
autem Trinitatis pars est? quia indiuisibilis est eius glo-
ria & virtus, ita ut Paulus dicat: In ipso Christo ha-
bitare omnem plenitudinem diuinitatis corporaliter &c.
Et mox. Ergo incarnatus Deus habet in se Trinitatis
plenitudinem. Ambrosius libro de fide resurrectionis
fol. 43. Caro humana in sanctae Trinitatis substans-
tiam atq; consortium, per Dominum nostrum Ies-
um Christum ingredi meruit. Simile quid ex
Maxentij scriptis adfert D. Selne-
cerus contra Bezam.

SEQVNTVR TESTI.

*monia quaedam Gregorij Nysseni de condi-
tione glorificatorum corporum in
vita aeterna.*

In oratione de Dormientibus.

INtellectuale & incorporale est id bonum, quod om-
nem cogitationem exuperat, cuius ad imaginem facti
sumus. Consentaneum ergo fuerit, ut credamus, quum
per mortem ad incorporale transimus, appropinquare
nos illi nature, quæ ab omni corporali crassitudine sepa-
rata est, & veluti larvam seu personam quandam defor-
mem ac turpem, carneum amictum exuentes, ad propriam
redire pulchritudinem, in qua ab initio formati sumus.

Item. Homo necessariò hoc munere & officio de-
functus, non amplius exinde in alienis uiuit, ubi cuiq;
elemento quidem suum, quod ab illis utendum corrogas-
set, reddiderit, ad propriam uero ac naturalem, puram
& incorpoream sedem reuersus fuerit.

Item. Eam quæ à sensu separata est, uitam, qui cū
sensu uiuunt, nullo modo prorsus cernere possunt. Qui
enim per sensum uiderit aliquis id, quod extra sensum est?

Et mox. Quum etiam ipsam quæ omnem mentem
superat, diuinam ac beatam & incomprehensibilem
naturam esse quidem eam credimus.

Item. Omni corporali sensu extincto, sed sola in-
tellectuali efficientia, immaterialiter & incorporaliter,

mente

mente comprehensibilem pulchritudinem amplectente,
absq; ullo impedimento proprium bonum natura recipi-
et, quod neq; color, neq; figura, neq; distantia, neq;
Quantitas est, sed quod omnem coniecturalem præ-
terit imaginationem.

Item. Beata quidem est reuera illa Angelorum
vita, quæ corporis mole nihil indiget.

Item. In tempore præterito, omnis desinit omnino
motus & actio vitalis.

Item. Sui potestatem habere, & alterius domi-
nati obnoxium non esse, proprium diuinæ beatitudinis
est. At per necessitatem ipsum hominem ad aliquid tras-
duci violenter, ademptio dignitatis esset.

Item. Multas nunc scoriosas qualitates natura
corporis habet, quæ in præsentem vitam, ad aliquam
rem utilitatem conferunt: sed ad eam, quæ posthac spe-
ratur, beatitudinem, prorsus aliena & inutilia sunt.

Item. Verum est, quod diuina vox dicit: Quod
si terrenum nostrum domicilium habitationis dissolutum
fuerit, tunc id inueniemus ædificium à Deo factum, do-
micium non manufactum, æternum in coelis, dignum
quod habitaculum Dei sit in spiritu. Neq; enim quis fig-
uram, habitum & formam describat illius non manus
est domicilij, ad similitudinem earum figurarum, quæ
nunc apparent in nobis, & proprietatibus nos ab inuisi-
bilibus discernunt. Quum enim non sola resurrectio nobis
à sacris literis prædicata sit, verum etiam quod oporteat

inmutari renouatos per resurrectionem, sacra scriptura promittat, omnino necesse est, prorsus absconditum esse & ignorari, in quid inmutabimur, quippe cum nullum exemplum, nullaq; similitudo eorum quæ sperantur, in presentis vita conspiciatur. Nam nunc quidem quicquid crassum & durum est, natura deorsum fertur, tunc vero ad hoc ut in sublime feratur, transmutatio corporis fit, sic dicente scriptura: Postquam mutata fuerit natura in omnibus, qui reuixerunt per resurrectionem, rapiemur in nubibus in occursum domini in aërem, & sic semper cum Domino erimus. Si igitur in inmutatis pondus corpori non durat, sed una cum incorporea natura in sublime feruntur, qui ad diuinorem conditionem & statum fuerunt traducti, quoniam & reliquæ corporis proprietates ad aliquid diuinius unâ transmutantur, color, habitus, figura, ac lineamenta, omniaq; cætera singularem, nullo modo prorsus hac de causa necesse esse videmus, ut in inmutatis per resurrectionem eiusmodi conspiciatur differentia, qualem nunc propter eorum, quæ alia alijs succedunt, vicissitudinem, necessario habet natura. Neq; tamen quod non erit, pro certo licet pronunciare, ignorantibus cælis ipsis, ad quid per inmutationem redigentur & transibunt.

Item. Rectè quis existimauerit, inmutatione omnia in diuinorem & augustiorum statum excolente & transformante, neq; qualis in nobis species efflorescet, facile animaduertit ac iudicari posse, quum ea bona, quæ per
spem

spem nobis proposita sunt, & oculum & auditum & mentem superare credantur. Aut fortasse si quis dixerit, aliquam certam ingeniorum & morum proprietatem, speciem esse, qua quisq; agnoscatur, non à re penitus aberrauerit.

Idem in oratione de Infantibus, qui præ mature abripiuntur, ad Hierium.

Angelica & incorporea natura (quæ ex inuisibilibus est) in supramundanis & supercœlestibus partibus domicilium habet, propterea quod ea sedes illi nature conueniens & accommodata sit. Nam sicut natura intellectualis, tenuis, pura, ponderis expers & agilis est, ita corpus quoq; cœlesti, tenue, leue & semper mobile est: terra autem quæ extremum nimirum ex sensibilibus est, quum ad hoc apta atq; accommodata non sit, ut in ea degant ea, quæ sola mente comprehenduntur (quam enim communionem habeat id, quod leue est ac sursum fertur, cum eo quod graue & ponderosum est?) &c.

Idem in oratione de Assumptione Christi.

Cœlestia supra mundum sunt.

Idem in oratione super dictum Euangelij,

Quatenus fecistis vni ex minimis.

Oculus hic effluxit & deperijt, sed per animam bona cernit inuisibilia. Ne igitur corporis deformitatem spectes, mane paulisper & videbis id, quod omni miraculo incredibilius est. Non enim ea quæ circa fluxam naturam acciderunt, etiam perpetuo manent.

Idem in disputatione de Anima &
Resurrectione.

Videbis enim corporeum hoc amiculum, quod nunc morte dissolutum fuerit, ex iisdem rursus contexti atq; componi, non hac crassa grauiq; textura, sed ad aëriam tenuitatem atq; subtilitatem filo reconcinnato atq; refectio, ut & adsit tibi quod diligis, & in meliori atq; amabili magis pulchritudine denuò restituatur.

Item. Quisnam ignorat, quod flumini cuiquam humana natura adsimuletur, ab natiuitate ad mortem per motum quendam semper progrediens, tunc moueri desinens, quum etiam esse desierit? Nihil, inquiunt obiectores, ex partibus & membris corporis ociosum, & sine aliquo officio atq; usu natura fecit. Nam alia quidem viuendi causam ac vim continent, sine quibus fieri non potest, ut vita quam in carne transigimus, consistat, ut cor, iecur, cerebrum, pulmo, venter & reliqua viscera: alia vero sentiendi motui destinata atq; attributa sunt: alia item agendi ac transeundi officio funguntur: alia item ad successionem posterorum idonea atq; accommodata sunt. Si igitur per eadem quidem nobis vita, quæ posthac erit, exercebitur atq; transigetur, ad nihil traductio atq; immutatio fit. Sin autem vera est oratio (ut nimirum vera est) quæ neq; matrimonium in ea vita, quæ resurrectionem exceptura sit, amplius locum habere affirmat, neq; cibo, neq; potione eam vitam, quæ tunc futura sit, conseruari: quis erit usus
corpoꝝ

corporis partium, quum non amplius ea, propter quæ nunc membra habemus, per illam vitam sperantur? Nam si nuptiarum causa sunt ea membra, quæ ad matrimonium pertinent, quum nuptiæ non fuerint, nihil opus habemus ijs, quæ ad illas parata sunt. Sic ad opus manus, ad cursum pedes, ad sumptionem ciborum os, dentes ad ministerium alimenti, ad concoctionem atq; digestionem viscera, & ad reiectionem & excretionem eorum, quæ corrupta atq; inutilia facta sunt, meatus illi, per quos ea transeunt & excernuntur. Quum igitur illa non fuerint, ea, quæ propter illa facta sunt, quomodo cuiusue gratia erunt? Ut neceße sit, si quidem circa corpus non fuerint ea, quæ nihil adiumenti ijs, quæ ad illam vitam pertinent, allatura sint, nihil fore eorum, quæ corpus nostrum nunc constituunt & complent (in alijs enim vita fuerit). Idq; non amplius aliquis resurrectionem nominauerit, quum singularia quæq; membra, propter eorum in illa vita inutilitatem, non una cum corpore resurgant. Sin autem per hæc omnia Resurrectio representabitur & exercebitur, vana & inutilia ad illam vitam procreabit is, qui resurrectionem exercet atq; representat &c.

Item. Natura nostra (hic) passionibus, vitijs, perturbationibus atq; affectibus obnoxia, facta ijs, quæ patibilem vitam necessariò consequuntur, conflictata est. Vbi autem ad eam, quæ à perturbationibus, vitijs, passionibusq; vacua est, beatitudinem recurrerit, non am-

plius conflictabitur ijs, quæ vitiositatem consequuntur.

Item. Quid enim incuruatio & corpulentia, macies & tabes & abundantia humorum, ac si quid aliud fluxe corporum accidit nature, commune habet cum illa vita, quæ à fluxe pariter atq; transitorie vite ratione aliena est?

Item. Id autem (quod scriptura dicit oculum non vidisse, aurem non audiuisse, nec in cor hominis ascendisse) nihil est aliud, ut mea quidem fert opinio, quam in ipso Deo esse. Bonum enim quod superat auditum & oculum & cor, id fuerit, quod in superis nature rerum presidet uniuerse.

Item. Seminatur, inquit scriptura, corpus in corruptione, resurgit in incorruptibilitate, seminatur in infirmitate, resurgit in potentia, seminatur in ignominia, resurgit in gloria, seminatur corpus animale, resurgit corpus spirituale. Ut enim posteaquam in gleba dissolutum ac diffusum triticum fuerit, relicta ea quæ in quantitate consideratur, exiguitate, & ea quæ in qualitate spectatur, figure suæ proprietate, seipsum non dimittit, sed in seipso manens spica euadit, longe plurimum ipsum sese, & magnitudine, & pulchritudine, & varietate, & figura superans atq; precedens: ita natura quoq; humana, omnibus suis in morte relictis proprietatibus, quas per affectionem ac dispositionem, passionibus, motibusque, & animi perturbationibus obnoxiam acquisierat, a decore, inquam, & ignominia, corruptione, infirmitate.

tate, etatum differentia, seipsam non dimittit, sed tanq̄
in spicam quandam, in incorruptibilitatem immutatur,
in gloriam, in honorem, in potentiam, & in omni re
perfectiorem, & in eam conditionem, ut vita eius non
amplius naturalibus proprietatibus administretur, sed in
spiritualem quendam, & à passionibus, & animi motibus,
perturbationibusq; immunem statum transeat. Hæc
est enim animalis corporis proprietas, [ut semper per
fluxum quendam & motum ab eo, in quo versatur, di-
uersum fiat, & in aliud immutetur. Nam quæ nunc
non solum in hominibus, sed etiam in plantis, & stirpi-
bus, atq; pecoribus bona videmus, horum nihil in illa,
quæ tunc erit, vita relinquetur.

Item. Constat autem, quod incorruptibilitas, &
honor, & gloria, & potentia, propria diuinæ nature
sint.

Idem in lib. de creatione hominis cap. 23.

Consummata generatione hominum, simul quoq;
tempus deficiet, & sic restitutio fiet omnium, in qua uni-
uersali transformatione commutabitur genus humanum,
à corruptibili & terreno statu, ad impassibilem transi-
ens & æternum. Quod mihi videtur & sanctus Apo-
stolus ad Corinthios, stationem subitam temporis, &
econtrariò resolutionem rerum prædixisse mobilium, in
quibus ait: Ecce mysterium vobis dico, omnes quidem
resurgemus, sed non omnes immutabimur, in momento,
in ictu oculi, in nouissima tuba. Cum enim plenitudo,

ut etc

ut arbitror, humana nature iuxta prescitum à Deo mo-
dum ad suos venerit terminos, quibus ad incrementum
numeri animarum nihil ulterius desit, in momento tem-
poris, eorum que sunt, commutationem fieri docuit,
momentum nominans & ictum oculi, illius temporis ins-
diuiduum & sine ulla distantia terminum, ita ut nequa-
quam possibile sit, iuxta nouissimum & supremum quic-
quam plus celeritatis accedere, propter quod multa pars
extremitatis relinquetur, que hanc circumactam com-
mutationem in morte possideat. Sed mox ut resurrectio-
nis insonuerit tuba, que tunc excitatura est mortuos, &
his qui in vita reperti fuerint, iuxta similitudinem eo-
rum, qui de mortuis resurrexerint, immutatis, ad in-
corruptionem pariter venient, ut iam nequaquam deorsum
premantur corporeo pondere, nec eos moles terrena
detineat, sed sublimiter in aëra perferantur. Rapiemur
enim, ut inquit Apostolus, in nubibus obuiam Domino
in aëra. Et ita semper cum Domino erimus. Igitur
expectemus tempus illud, quod nunc necessario huma-
nis incrementis extenditur.

Sequitur breuis declaratio Dictorum
& Sententiarum, ex Nysseni scri-
ptis prolatarum.

Certum est, gloriosa in aeterna vita corpora, esse
expertia omnium accidentium Physicorum, & licet sint
spiritualia, tamen non plane spiritus, sed cum spiritibus
multa habent communia. Hic quidem corporibus acci-
dit pro-

dit propter materiam & naturam, ut sint in loco, & motu quodam transferantur de loco ad locum, item ut temporibus & locis Physicis sint circumscripta. Sed nihil tale potest esse in corporibus gloriosis, immortalibus & spiritualibus, in quibus ut desijt dolor, labor, esus, potus, concubitus, omnis grauedo, & alia, ita sunt absoluta & perfecta, ut tanquam anime & spiritus sint agilia, leuia & velocia, & proximè anime vim & substantiam imitentur. Et ita quoq; Philosophi docuere: Ideo Physica corpora ratione motus, in loco (quum suo loco, & sua quadam temporis periodo quilibet orbis circumrotetur) sunt. Sed cœlestia, gloriosa & spiritualia extra locum sunt, ut dicit Aristoteles: Extra cœlos, ut non est Physicum quid, ita ibi quoq; non est locus & tempus, aut ulla mutatio. Physicum enim est, quod loco & tempore circumscribitur, quod est ponderosum, & quod deorsum uergit & tenditur. Ut uero Angeli non sunt loco & tempore & motibus comprehensi tanquam spiritus, ita quoq; corpus spiritale in uita eterna, uelocitate, leuitate, perspicacitate & agilitate, spiritibus erit æquale, cui omne solidum erit penetrabile, (ut ait Augustinus lib. de cognitione uere uitæ cap. 45.) & illud sicut spiritus nullo loco corporali sustentatur, nullo aliquo loco fulciri opus habet. Deinde dicit, istorum corporum gloriam non ratione sed fide contemplantam, quia erunt illa corpora ut animus agilia, & ut sol perspicacia. Illud probat Augustinus ex dicto Pauli:

Pauli:

Pauli: Erit resurrectio in ictu oculi, in momento, quia
ut spiritus illocabiliter, in summo spiritu, qui est Deus,
existent. Ideo erunt spiritualia corpora, quia ubi uolet
spiritus, ibi erit corpus. Ita q; non spacijs, non dimen-
sionibus, non grauedini, non ponderi amplius suberunt
corpora. Sic Augustinus lib. 22. de ciuitate Dei cap. 33.
& Prosper libro de uita contemplatiua cap. 11. Quos
sequitur Bernhardus sermone 4. in festo omnium sancto-
rum. Damascenus dicit illud esse circumscriptum, quod
loco & tempore atq; comprehensione comprehenditur.
Idem dicit Aristoteles. Iam ergo cum ibi tempus nullum
possit esse, quomodo cogitur in ea uita (ubi erit Deus
omnia in omnibus, & ipse locus noster) esse locus? aut
quomodo habituri sunt sancti corpora circumscripta,
iuxta Beza, cum ea corpora sint futura stabilia, &
extra omne tempus? Simili ratione cum his Patribus
argute disputat Nyssenus noster, cuius uerba uolumus
expendere.

1. Dicit, nos illi tunc nature appropinquare, quæ ab
omni corporali crassitudine separata est, &c. Vbi igitur
nulla corporalis erit crassitudo in corporibus glorifica-
tis, quomodo illa tunc ad certum corporalem locum de-
bent ratione ponderis & crassitudinis alligari?

2. Ait, hominem omnia elementalia deponere, & ad
propriam & incorpoream sedem reuerti: Quomodo
ergo ad corporalem locum potest in illa uita, ubi erit
Deus locus noster, astringi?

Dicit.

3. Dicit, illius vitæ bonum non esse quantitatem, & interim propter quantitatem, corpora piorum in cœli gaudijs aſerunt localiter alicubi hæere Cingliani.

4. Quia Angelis ſimiles erimus, & Angelicam vitam viuemus, idcõ corporis mole non indigebimus. Cur igitur molem corporis glorificatis corporibus, & ſic locum certum tribuunt Caluiſtæ?

5. Ibi deſinet omnis motus. Ergo & locus deſinet.

6. Multas ſcorioſas qualitates natura corporis tunc deponet. Ergo ne poſſet & neceſſitatem illam deponere, ut cogatur loco ſubefſe?

7. Quicquid craſſum & durum eſt, hic deorſum fertur. Tunc autem talis fiet tranſmutatio, ut non amplius corpus, quod propter craſſitudinem hic deorſum ad locum fertur, ſit craſſum, ſed agile, & ita in ſublime feratur. Quomodo igitur debet glorioſum corpus eſſe ſemper in loco?

8. Si pondus corpori non durat, ſed glorioſa corpora, veluti incorporea natura in ſublime fertur, ferri debent, quomodo corporali loco ſubiecta erunt?

9. Si ad diuinioſam conditionem & ſtatum, vel ad aliquid diuinius debent traduci & tranſferri aut tranſmutari: quomodo igitur in externo poſſunt eſſe loco, niſi Cingliani uelint ex loco aliquid diuinioris ſubſtantiæ facere?

10. Hic eſt uiciſſitudo, variatio & ſucceſſio, ideo hic ſumus in loco: at illa ibi nõ erit, ideo extra locum erimus.

11. Cum nos ſimus Angelis futuri ſimiles, & habituri corpus

corpus spiritale & coeleste, sequetur ut Angelica natura
in supramundanis & supercoelestibus partibus moratur,
ita quoque & nos fore tunc extra locum.

12. Ut coelestia corpora sunt tenuis, leuia, & seme-
per mobilia, ita quoque & corpora sanctorum erunt,
quae pondere & grauedine exuta, ut leuia sursum ferri
poterunt, & sic extra locum erunt.

13. Non resurgemus in illa vita hac crassa grauique
ra, sed ad aëriam tenuitatem & subtilitatem denuò res-
stituemur. Ergo nulla necessitate ad locum alligabuntur
corpora nostra.

14. Si non amplius pedibus ad ambulandum opus ha-
bemus, quemadmodum nec manibus ad laborandum, nec
ore ad sumendum cibum, nec genitalibus membris ad
usum nuptiarum in vita aeterna: ergo ibi nec pedum
cursus, vel ambulatio, aut statio erit. Quomodo itaque
ibi externus poterit esse locus, aut corporum nostrorum
localis constitutio?

15. Veluti hic corpora, aut corpulentia, aut macie,
vel tabe, vel abundantia humorum consistunt in hac
fluxa natura, & illa in altera vita ab his immunia &
aliena erunt: quomodo igitur debent ibi in loco esse?

16. Si illud, quod oculus non uidit, nec auris audis-
uit, nec in cor hominis ascendit, nihil est aliud quam in
Deo esse, teste Nysseno, ut sit, iuxta Augustinum, ibi
locus noster Deus: qua ratione Beza, Bullingerus, &
alii, astringunt gloriosa piorum corpora, quae in Deo
erunt, &

erunt, & quibus ipse Deus erit locus ipse, ad corporalem locum?

17. Si talis erit corporum nostrorum conditio, ut non amplius naturalibus proprietatibus administretur, sed ut in spirituales & stabiles transeat: quomodo ea volunt, quæ ratione nature hic coguntur esse in loco, & hic tales naturales proprietates habent, ut tempore, loco & commotione circumscribantur, & istis tunc exui debeant, ad certa locorum spacia astringere? quomodo statum spirituales volunt terreno, & huius mundi conditionibus conferre?

18. Si illa bona, quæ in huius mundi corporibus videmus, plane tunc evanescent, & nihil eorum videbitur: quomodo ergo ex necessitate debent loco, tanquam cathenis, obserari sanctorum corpora in cælis?

19. Si corpora gloriosa à terreno & corruptibili statu transibunt ad talem & tam celerem motum, ut non tunc deorsum premantur corporeo pondere, nec eos amplius moles corporea & terrena detineat, sed ut sublimiter in aëra ferantur: dicant Heidelbergici Theologi, qua audacia corpora gloriosa astringant loco, cum tantum hoc nomine corpora nostra sint hic spacijs locorum inclusa, quod ea moles terrena & corporum pondus premat, & suo loco ea detineat?

20. Quod Spiritualia sanctorum corpora sint in nullo corporali futura loco, ostendit hic Nyssenus, & a se libi Augustinus.

C

Cum vero

Cum vero reliqui patres, ut Cyprianus, Chryso-
stomus, Augustinus, Prosper, Theophylactus, Euthy-
mius & Bernardus dicant cum Nyßeno, nostra corpo-
ra in vita æterna fore leuia, agilia, spiritalia & tenuia,
quæ sursum ferantur: atq; Nicephorus Callistus libro 1.
historiæ suæ cap. 32. in eandem loquatur sententiam cum
Euthymio & alijs Patribus, de Christi corpore, videlicet
Christum diuino corpore & non crasso, non mortali
surrexisse, & tali quod sensus excedat omnes, max nos-
bis obijciunt Cingliani, fuisse olim Eutychium Constans-
tinopolitanum (qui tamen in quinta uniuersali Synodo,
ex ueteri testamento eruditissimè determinauit proposi-
tam questionem, teste Euagrio & Nicephoro historicis)
qui edito libro uoluerit asserere, nostrum corpus post
resurrectionem sensui tactus non fore subiectum & obno-
xium, sed aëre & uentis fore subtilius: Sed hoc argu-
mentum & hanc sententiam uoluisse ei eripere, & pro-
lixè refutasse Gregorium Papam, sumpto argumento ab
exemplo de corpore Christi, quod Apostoli palpasse di-
cuntur, de quo uideatur eius commentarius super librum
Iob. cap. 29. Interim ipse ait super 19. caput Iobis,
corpora resurrectionis fore quidem palpabilia, tamen
simul fore subtilia, per effectum spiritualis potentiæ. Bes-
da quoq; in ea re imitatur Gregorium, super Lucam li-
bro 6. cap. 24. ubi ab exemplo Gregorij, ex Christi factò
reprehendit Eutychium Constantinopolitanum: inter-
rim & ipse mox addit, corpus nostrum futurum subtile
quidem

quidem per effectum spiritualis potentie, sed palpabile per veritatem nature: Ita una utriusq; fuit opinio.

Vt autem hic respondeam Cinglianis, ex istis & similibus constat, cum fuerit Eutyechius vir doctissimus, qui Nysseni, Nazianzeni, et Chrysostomi scripta diligenter legit, hanc sententiam ita semper in Greca Ecclesia tunc fuisse obseruatam. Sed argumenta Gregorij & Bedæ, licet ipsi fateantur fore subtilia & spiritualia corpora nostra post resurrectionem, non sunt satis firma & ponderosa. Nam quod Christus se palpabilem discipulis præbuerit, scimus Oeconomie & dispensationis gratia factum esse, veluti non nudus apparuit, veluti hortulanus visus est Mariæ, veluti edit & bibit, & quidem ad Mariam dixit, Noli me tangere &c. De his omnibus ait Nyssenus oratione 2. de Resurrectione Christi, quod se his rebus sponte sua subiccerit. Hinc recte ait Cyprianus: Ex dispensatione, non in debita corporis sui gloria, sed in prima figura cernebatur. Item: Sed neq; eandem gloriam, quam antea ostendit Apostolis, ilico hinc ostendit, sed quod videre consueuerant, hoc viderunt, & dilatata est claritatis plenitudo, quæ in se erat perfecta. Chrysostomus adhuc clarius rationem istius facti Christi explicat, homilia 86. in cap. 20. Ioannis dicens. Quæritur cur signa cicatricum retinuerit? Hoc permissionis fuit. Corpus enim tam leue & tam tenue, ut clausis ianuis ingrederetur, omni crassitudine carebat: Sed ut resurrectio crederetur, talem se exhibuit, ut crucifixum

ipsum fuisse, & neminem alium pro eo resurrexisse intelligas, propterea cum signis crucis surrexit & manducavit. Et super Lucæ cap. 24. Theophylactus & Euthymius aiunt, quod manus & pedes, inq; eis vestigia vulnerum exhibendo, & comedendo coram discipulis, Christus ista dispensatoriè fecerit, quia tali non sunt regula ac prescriptio nature. Nam nullus alius post corporis immortalitatem citatrices habebit, aut cibum sumet. Ideo grauius quoq; Nicephorus Callistus lib. 1. historie sue cap. 32. ait. Christum à resurrectione conspectum esse Apostolis, ratione submissionis atq; confirmationis, cum fissura lateris, pedum, & manuum, & ita quoq; coram ipsis edisse, quò ipsis de sua resurrectione fidem faceret, & phantasmatis opinionem aboleret.

Ideo relinquamus ista, & firmissime credamus, gloriam corporum nostrorum omnem nostrum captum superaturam. Multo igitur minus disputemus de Christi filij Dei corpore, quod in unitatem personæ ille gloriose assumpsit, & supra omnia euexit: tantum audiamus antiquioris Ecclesiæ sententiam scripturis consentientem. Smaragdus in cap. 1. ad Hebræos super illud, In Excelsis, ait: Non eum loco concludit, sed ostendit omnibus altiozem, quoniam usq; ad solium ipsius paternæ claritatis exaltatur. Sicut enim pater in excelsis est, sic & filius. Confessus ergo nihil aliud demonstrat, nisi honoris equalitatem.

Extenuent

Extenuent igitur & annihilent Christi Iesu Do-
mini nostri humanitatem & carnem Sacramentarij, quan-
tum velim & ipsis placeat, nos Christum hominem cum
Magis eum in Prescepi adorantibus, cum leprosis filium
Dauidis implorantibus, cum Angelis eundem colentibus,
cum Apostolis ascendentem adorantibus, inuocamus,
honoramus & veneramur, adoramusq; etsi millies hoc
neget Beza. Ideo reuerenter suscipimus Cassiodori dis-
ctum, quod recitat super Psal. 33. Caro Christi, licet
ex humana natura sumpta sit, non tamen eam, ut unius
hominis ex nobis aestimare debemus, peccati alicuius con-
tagione pollutam, sed adorabilem, salutiferam, viuifica-
tricem, quæ peccata dimittit propter verbum, cui
adunata est, sicut ipse Dominus ait, Mathei 9.
Vt sciatis, quia potestatem habet filius homi-
nis super terram remittendi peccata, &
ad perpetuæ vitæ regna per-
ducit, &c.

C 3

SENTEN

SENTENTIA VEL
assertio Gregorij Nysseni, de utroq;
Sacramento Ecclesiae Catholicae,
Baptismo & Eucharistia, eo-
rumq; natura, substantia,
usu & effectu.

Gregorius Nyssenus in libro de
sancto Baptismate.

Aqua quae baptismati adhibetur, corpori, quod
baptizatur, benedictionem addit. Quare ne cons-
temnas diuinum lauacrum, neq; id tanquam commune,
propter usum aquae, parui facias & leui momento dus-
cas. Nam id quod operatur magnum est, & ab illo
mirabiles existunt effectus. Nam & altare hoc sanc-
ctuum, cui adsistimus, lapis est natura communis, nihil
differens ab alijs crustis lapideis, ex quibus parietes nos-
stri extruuntur, & pauimenta exornantur. Sed ubi Dei
cultui consecratum atq; dedicatum est, ac benedictionem
accepit mensa sancta, altare immaculatum est, quod non
amplius ab omnibus, sed à solis sacerdotibus ijsq; vene-
rantibus contrectatur. Panis item panis est initio com-
munis, sed ubi mysterium sacrificauerit, corpus Christi
& dicitur & est: eodem modo uinum. Quum sint res
exigui pretij ante benedictionem, post sanctificationem,
quae à

que à spiritu procedit, utrunq; eorum excellenter operatur. Eadem item vis etiam sacerdotem augustum, & honorandum facit, nouitate benedictionis à communitate vulgi segregatum.

Idem oratione 1. de Resurrectione Christi.

Sed pro ineffabili arcanoq;, & qui ab hominibus cerni nequit, sacrificij modo, sua dispositione & administratione præoccupat impetum violentum, ac sese oblationem ac victimam offert pro nobis, sacerdos simul & agnus Dei, qui tollit peccatum mundi. Quando hoc accidit? quum suum corpus ad comedendum, & sanguinem suum familiaribus ad bibendum præbuit. Cuilibet enim hoc perspicuum est, quod oue vesci homo non possit, nisi commestionem mactatio præcesserit. Qui igitur dedit discipulis corpus suum ad comedendum, aperte demonstrat, iam perfectam & absolutam factam esse immolationem. Non enim ad edendum idoneum esset corpus victime animatum. Quum itaq; de corpore suo ad edendum, & de sanguine suo ad bibendum præberet discipulis, iam latenter, pro potestate mysterium administrantis, ineffabiliter & inuisibiliter corpus immolatum erat, & anima illic erat, ubi eam potestas administrantis collocauerat, cum immixta sibi diuina virtute in loco illo cordis terre obuersans.

Idem in testimonijs aduersus Iudæos, de omnibus Christi actionibus, passione, morte, resurrectione & ascensione allatis, super illud dictum Euangelicum: Exiuit sanguis & aqua.

Sanguinem & aquam ex diuino dominicòq; latere fluxisse, ab Euangelio docemur, non simpliciter, sed primum quidem ideo, quod purificationes legales ad figuram & adumbrationem horum duorum, tum aspersiones sanguine, tum lustrationes per aquam peragebant. Deinde vero etiam, quod ubi veritas venit, summa nostre salutis per aquam & spiritum mysticè perficitur atq; completur, quoniam tum per diuinum baptisma, tum per sancti sanguinis participationem & usum, consecrari nos ac diuinitatem induere credimus: quemadmodum his ipsis dictionibus & verbis diuinus orator Chrysostomus exponit: Exiuit, inquit, sanguis & aqua, ostendente scriptura, quod non simpliciter eiusmodi fontes prosiluerint, sed quoniam ex his ambobus Ecclesia constat. Atq; id cognoscunt & intelligunt fideles, qui per aquam quidem sunt renati, per sanguinem autem & carnem aluntur. Atq; hinc mysteria sumunt initium, ut quum ad tremendum poculum accedis, tanquam ab ipso Dominico latere bibiturus accedas.

Item. Pauca guttæ sanguinis totum mundum reformantes & instaurantes, atq; omnibus hominibus sicut coagulatum lactis euadunt, in unum nos cogentes & coniungentes, ut per utrorumq; Patrum sententiam
coniungunt

coniungantur, & virtus baptismatis, & diuini sanguinis participatio, una quidem per aquam, altera vero per sanguinem &c.

BREVIS DECLARATIO prædictorum verborum.

Primò apertè fatetur hîc nos benedictionem consequi ex baptisate, videlicet propter verbum institutionis, quia sic paulò ante dixerat: In questione lauacri, initium à scriptura faciemus. Nisi quis, inquit, renatus fuerit ex aqua & spiritu, non potest intrare in regnum Dei. Quare bina illa, & non solus spiritus sufficiens existimatus est, ad completionem baptismatis? Compositus est homo & non simplex, ut certò scimus, atq; idcirco duplici coniunctoq; cognata similiaq; medicamenta, ad curationem destinata atq; attributa sunt, corpori quidem, quod apparet, aqua, quæ sub sensum cadit, animæ autem quæ visum effugit, spiritus, qui non apparet, qui fide vocatur, qui ineffabiliter accedit, &c.

Ex quibus dictis apparet sanctum illum Patrem nobiscum sensisse & docuisse, Baptisma non nudum significum esse, ut Calvinistæ & Cingliani asserunt, sed lauacrum regenerationis esse. Item, nobiscum locum Iohannis 3. explicuisse de Baptisate, cum eum ad alium sensum torqueant Sacramentarij.

Idem Nyssenus in libro de vita Moysi, sic quoq; loquitur de baptismo: Oportet omnes, qui sacramentæ

tem baptismatis aquam transeunt, uniuersum uitiorum exercitum in aqua occidere.

Et in eandem sententiam lecuti sunt quoq; sancti Patres ei contemporanei.

Hilarius contra Arianos. Sacramento baptismi uere filius Dei unusquisq; perficitur. Idem in Psal. 63. Quis non in innocentiam renasci uolet, cum peccati remissionem sacramentum nouæ natiuitatis indulgeat?

Gregorius Nazianzenus oratione 3. in sanctum lacuum. Ipsa baptismatis gratia ac uis, non mundi diluuiū, ut olim, sed unicuiusq; peccati continet purgationem.

Ambrosius lib. 3. de Sacramento. In baptismo omnis culpa abluitor.

Arnobius in Psal. 41. Homo recuperatus est non Angelus, non aliqua alia creatura, quando in die Dominus mandauit misericordiam suam, gratis in baptismo remittendo peccata.

Basilius (qui est frater Nysseni) sic scribit in Exhortatione Baptismi. In baptismo homo renouatur nec conflatur, resingitur nec conteritur, curatur nec dolorem sentit. Ex seruitute peccati in libertatem restituitur, angelorum consors ac ciuis efficitur, fit filius Dei.

Obseruent quoq; pij hic, quod dicat de altaribus lapideis, quæ modo reijciuntur à Sacramentarijs, quasi magnum sit piaculum altaribus adhuc uti.

Dicit deinde sanctus pater: Panis Eucharistiæ est in initio communis, sed ubi cum mysterium sacrificauerit, corpus

7
corpus Christi & dicitur & est. Eodem modo & vinum.
In quibus verbis nobiscū apertè fatetur presentiam cor-
poris & sanguinis Christi in cœna. Sed si simpliciter de-
bent illa verba intelligi, aiunt Schwermieri, ergo sequitur
transsubstantiatio: Respondeo, omnino non potest illa
inde elici. Nam veluti ibidem ait de sacerdote, quod
is cum fuerit communis, antequam sumeretur ex multitu-
dine, mox assumptus ex plebe, fiat preceptor, doctor &
preses reddatur, atq; latentium mysterium presul, &
sic alius quam antea erat, existat. Interim addit: Ea
contingunt huic, quum nihil vel corpore vel forma mus-
tatur, sed quod ad speciem externam attinet, ille sit qui
erat, inuisibili quadam vi ac gratia, inuisibilem ani-
mam in melius transformatam gerens. Sic quoq; mox
penè in eandem sententiam de aqua baptismi loquitur.
Simili consequentia rationum etiam aqua, cum nihil aliud
sit quam aqua, superna gratia benedicente ei, in eam
quæ mente percipitur, hominem renouat regeneratio-
nem, &c. Vt igitur aqua est regeneratio, renouatio
& lauacrum regenerationis, ut homo quidam est sa-
cerdos, etsi aqua maneat aqua, & homo maneat homo,
sic panis in usu cœnæ dicitur & est corpus Christi. Id
quomodo sit & fiat, non ratione indagandum sed cre-
dendum est. Ideo ibidem rectè loquitur Nyssenus: O-
mittentes igitur inquirere atq; scrutari ea, quæ vires
humanas superant, illud potius queramus, quod etiam
particularem ostendit comprehensionem.

Propo

Propositio, Panis dicitur & est corpus Christi, est singularis, qualis & illa est, Verbum caro factum est. Hinc est quod modum presentie corporis in coena, aliquot sancti patres exemplo copulationis duarum in Christo naturarum declarant, ac docent non mutari in coena substantiam panis, sed simul adesse, manere & exhiberi panem & vinum, atq; interim corpus & sanguinem Christi quoq; exhiberi, hoc est, duas res adesse, teste Iren. eo, terrestrem & coelestem, sicut in Christo due nature diuina & humana simul unitae sunt. Collatione ea utuntur multi patres: Iustinus in 2. Apologia sic ait: Quemadmodum per Dei verbum Iesus Christus factus est homo, & carnem & sanguinem pro salute nostra habuit, ita & hunc cibum per preccationis verbum, quod ab ipso traditum est, sacratum, ex quo sanguis & caro nostra per alterationem aluntur, illius incarnati Iesu & carnem & sanguinem esse edocti sumus. Illa quoq; collatione usus est Cyprianus in sermone de coena, Ambrosius libro de mysterijs, Augustinus in sententijs Prosperi, Chrysostomus scribens ad Caesareum monachum, Gelasius in libro contra Eutychen, Leo 1. distinctione 2. de Consecratione cap. In quibus, Paschasius libro de corpore & sanguine Domini. His accedunt Theodoretus in dialogis, & Euthymius super Matthaeum.

Tandem obseruemus & hoc quod expresse dicat, Christum dedisse familiaribus corpus suum ad edendum & sanguinem suum bibendum, ut manifestum sit totam
vetustam

vetustatem reclamasse Sacramentarijs negantibus Christi corpus dari in coena, vel sanguinem eius ibidem porrigi.

Postremò aseritur, Sacramenta Ecclesiae per sanguinem & aquam effusam ex latere Christi denotari, videlicet in aqua baptismum exprimi, & effusione sanguinis nobis representari & exhiberi ipsum Christi sanguinem in Coena dominica.

In illam sententiam loquuntur omnes ex veteribus interpretes, videlicet Augustinus tractatu 15. in Ioannem, item lib. 2. de Symbolo ad Catechumenos cap. 6. & lib. 15. de Ciuitate Dei cap. 26. Chrysostomus homilia 84. super Ioannem, & ipsius Chrysostomi verba repetit Theophilactus super 19. Ioannis, & Euthymius super eundem. Et in idem cap. ipse ait: Hinc scaturiunt duo fontes, aqua purificantes Ecclesiam, sanguine vero enutrientes eam. Siquidem per aquam renascimur, per sanguinem autem & carnem pascimur, quae diuina & mystica sunt. Similia dicit Cyrillus lib. 12. cap. 39. in Ioannis cap. 19. Item Cyprianus in sermone de passione Domini. Item Iunilius super Genesin. Beda super Ioannis 19. repetit verba Augustini, quemadmodum & Lyra & Gorranus faciunt, in idem caput commentantes. Et quomodo iam aliter sanguine defluente ex latere Christi pascimur, nisi illum accipientes cum uino in sacramento altaris? Ideo & cum Chrysostomo, Theophylactus, Euthymius, & alij docent, non
aliter

aliter accedendum esse ad calicem, nisi tanquam ad latus
Domini, inde bibitari. Vt igitur teste Ioanne 1. Ioane
nis 5. tres sunt in terris, qui testimonium dant, Spiritus
tus, aqua & sanguis, id est, Spiritus per predicationem
Euangelij, Aqua per baptisma, Sanguis in sumptione
Eucharistiae: ita ergo necesse est hic porrigi & exhiberi
sanguinem Domini in terris, ubi Eucharistia celebratur.
Et ne haec transferant Sacramentarij ad semel effusum
sanguinem & aquam ex latere, tres, ait Apostolus,
sunt, qui testificantur in terris. Quemadmodum igitur
iam quotidie testificatur in Ecclesia de Christo Spiritus
sanctus, per ministerium in terris, ita & aqua baptismi,
atq; sanguis in Eucharistia testantur, Christi meritum no-
bis applicari & exhiberi, imo ipsum adeo Christum cum
suo corpore & sanguine. Et quemadmodum ait Nys-
senus expressis verbis, corpus Christi dari nobis ad con-
medendum, & sanguinem ad bibendum, ita quoq; eius
contemporanei sunt locuti in eandem sententiam. Sic
quoq; ipsius frater Basilius magnus ait, epistola 147.
Carnem ipsius edimus ac sanguinem bibimus, consortes
ipsius effecti per incarnationem, & sensibilem verbi ac
sapientiae vim.

Iam nulla alia ratione conestio potest fieri quam
ore. Ait enim Christus, accipite & edita: quae de ex-
terno usu loquuntur. Hinc Ambrosius ait libro de his
qui imitantur cap. 6. & 8. & libro 4. de sacramento
cap. 4. & 5. & libris sequentibus, manducari Christi
carnem,

carnem, & sanguinem eius bibi, idq; in veritate, non in
umbra aut similitudine. Et mox rationem addit, quia
Christus dixit: Hoc est corpus meum, hic est sanguis
meus.

Ita ergo habemus vetustioris Ecclesie testimonia
perspicua & aperta, de illis duobus Ecclesie sacramen-
tis, quae ideo observanda sunt, quia & cum sacra scri-
ptura congruunt, & consensus cum doctrina nostrarum
Ecclesiarum, piis mentes in vera sententia magis con-
firmat. Oro autem filium Dei, Dominum nostrum
Iesum Christum, ut simplicem veritatem sanæ doctrinæ,
cum de omnibus fidei nostræ articulis, tum vero eti-
am de his Ecclesie Sacramentis, contra furores
Anabaptisticos & Sacramentarios clemens-
ter & potenter conseruet, ac sibi
perpetuo inter nos Ec-
clesiam colligat.

Amen.

F I N I S.

aliter a
Domini
nis s. t
tus, aqu
Euangel
Euchar
sanguin
Et ne h
sanguin
sunt, qu
iam quo
sanctus,
atq; sang
bis appli
suo corp
senus exp
medendu
contemp
quoq; ip
Carnem
ipsius eff
sapientie
Ia
ore. Ait
terno usu
qui initia
cap. 4. e

calicem, nisi tanquam ad latus
Ut igitur teste Ioanne 1. Ioane
qui testimonium dant, Spiritus
est, Spiritus per predicationem
ptisma, Sanguis in sumptione
esse est hic porrigi & exhiberi
ris, ubi Eucharistia celebratur.
amentarij ad semel effusum
latere, tres, ait Apostolus,
erris. Quemadmodum igitur
in Ecclesia de Christo Spiritus
in terris, ita & aqua baptismi,
testantur, Christi meritum noz
imo ipsum adeo Christum cum
Et quemadmodum ait Nys
rpus Christi dari nobis ad coz
ad bibendum, ita quoq; eius
in eandem sententiam. Sic
us magnus ait, epistola 147.
sanguinem bibimus, consortes
tionem, & sensibilem verbi ac
one comestio potest fieri quam
accipite & edita : que de ex
ac Ambrosius ait libro de his
8. & libro 4. de sacramento
uentibus, manducari Christi
carnem,

